

Geldkraan gaat dicht voor antidemocratisch EU-land

Brussel wil financiële steun kunnen opschorten aan 'probleemlanden' zoals Polen en Hongarije

Ria Cats en Han Dirk Hekking
Amsterdam/Brussel

De EU moet financiële steun aan lidstaten die hun rechtsstaat en democratie ondergraven, zoals Polen en Hongarije, kunnen opschorten. Dat stelt de Europese Commissie vandaag voor bij de presentatie van haar voorstel voor de nieuwe Europese meerjarenbegroting.

De maatregel is een reactie op de machteloosheid die de Unie nu parten speelt als de regering van een van de EU-lidstaten een antidemocratisch pad inslaat. Vóór landen tot de EU toetreden, kan de Unie ze nog dwingen tot aanpassing van hun gedrag. Na toetreding is dat moeilijk.

In de Europese meerjarenbegroting gaat in de periode 2014-2020 € 1100 mrd om, ongeveer 1% van het bedrag dat alle Europeanen jaarlijks verdienen en produceren. Eurocommissaris van begrotingszaken Günther Oettinger wil dat verhogen naar 1,14%. Stijging is volgens hem nodig om de kosten van de strijd tegen klimaatverandering en betere grensbewaking te dekken.

Verhoging van de begroting ligt politiek gevoelig; onder meer Nederland is mordicus tegen. Ook het plan om de EU-geldkraan dicht te draaien als lidstaten hun rechtsstaat ondergraven, is voer voor discussie. De maatregel kan van toepassing zijn op elk land dat over de schreef gaat, maar zou nu vooral voor Polen en Hongarije gelden. Tegen het eerste land loopt een procedure die kan leiden tot intrekking van het stemrecht van het land in de Europese Raad. Dit vanwege een regeringsplan dat de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in Polen aantast.

De procedure is evenwel tijdrovend, terwijl uiteindelijk alle lidstaten (met uitzondering van Polen zelf) moeten vaststellen dat Warschau de EU-regels schendt. Zo'n unaniem besluit zal er niet komen; Hongarije beschermt Polen.

Als rechtsstaat in een lidstaat niet goed functioneert, leidt dat tot verspilling van EU-geld, stelt Brussel

De EU moet daarom middelen ontwikkelen die 'uitgebreider en slimmer zijn, plus harder aankomen', zo stelt Martin Michelot, adjunct-directeur van het Europeaan Instituut voor European Policy in Praag. Het opschorten van fondsen is zo'n instrument.

Dit zou Polen en Hongarije zwaar treffen; ze zijn grote ontvangers van Europese landbouwsubsidies en regiosteun. Polen kan in de periode 2014-2020 € 114,7 mrd Europees steungeld claimen, Hongarije € 35,4 mrd.

De Commissie benadrukt in haar begrotingsvoorstel, dat een openingszet is voor langdurige onderhandelingen met de lidstaten, dat ondergraving van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht een risico inhoudt voor goed financieel beheer. Zonder die onafhankelijkheid dreigt willekeur, en die kan leiden tot verspilling van Europees geld. Met andere woorden: niet een inbreuk op de rechtsstaat leidt tot een sanctie, maar het risico dat die inbreuk inhoudt voor de doelmatigheid van de besteding van Europees geld.

Brussel voorziet hierbij dat een lidstaat een besluit van de Commissie tot het opschorten van financiering alleen kan voorkomen als hij daarvoor de steun van een meerderheid van de lidstaten krijgt.

Om te voorkomen dat als gevolg van het opschorten van fondsen bedrijven en burgers EU-steun mislopen, wil de Commissie de lidstaten aansprakelijk laten blijven voor het uitbetalen van steungeld, ook al ontvangen ze zelf niets meer uit Brussel.

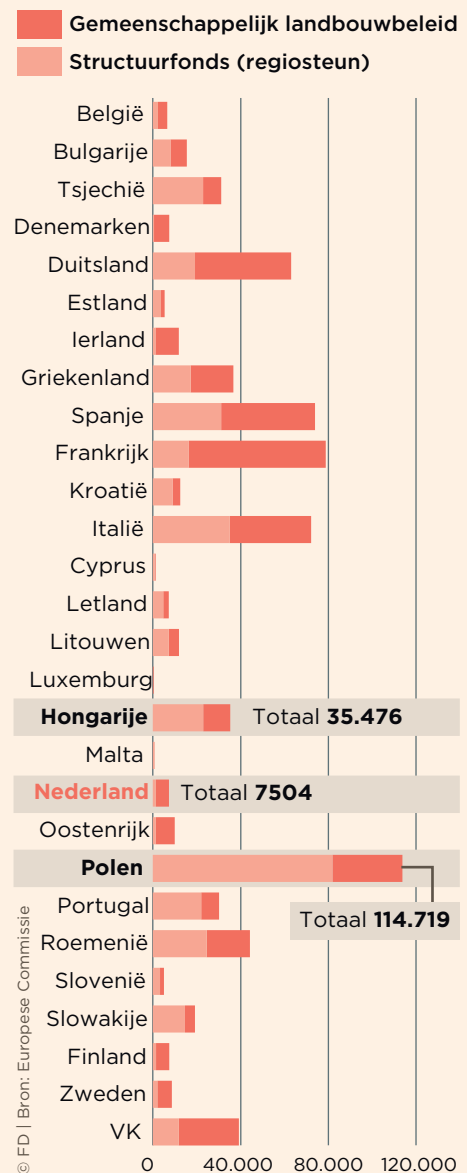
De introductie van het mechanisme is geen zekerheid. Er is unanieme steun van de lidstaten voor nodig. 'Natuurlijk kun je verwachten dat Hongarije en Polen tegen zijn', zegt Martin Michelot. 'Maar dat geldt ook voor Roemenië en Litouwen.'

Nederland is voorstander. 'We moeten stoppen EU-subsidies en de beginselen van de rechtsstaat los van elkaar te zien', stelt minister Stef Blok van Buitenlandse Zaken in een opiniebijdrage aan deze krant.

Rem Korteweg van Instituut Clingendael wijst erop dat het nog lastig zal zijn om te bepalen of een land de democratie schendt. 'In de EU-verdragen staat niet goed omschreven wat je moet doen om een goede lidstaat te zijn. Die noemen alleen kernwaarden zoals respect voor de rechtsorde, en een pluralistische democratie.'

Polen ontvangt meeste Europees steungeld

Gereserveerd voor lidstaten in Europese meerjarenbegroting 2014-2020, in mln €

LEES MEER
Pagina 4,9

